

CARTES D'ANTONI MARIA ALCOVER A ROSSEND SERRA I PAGES, NARCÍS OLLER I JOHANNES FASTENRATH

PEP VILA

En un volum de la revista RANDA que aixopluga el vol. IV de la miscel·lània dedicada al crític i poeta mallorquí Josep Maria Llompart,¹ hi vaig transcriure, anotades, 56 cartes i postals que el lingüista i folklorista Antoni Maria Alcover adreçà entre 1911 i 1923 a Irene Rocas, corresponçal de l'obra del diccionari a Llofriu, i per extensió a tot el baix Empordà.

La força del pensament, l'energia humana i intel·lectual que desprén aquest primer bloc de correspondència d'Antoni Maria Alcover com a lingüista, folklorista i publicista, sempre polèmic, m'esperonà a resseguir l'empresa innegable i fecunda d'aquest home de combat a favor de la llengua i la cultura catalanes. Fruit d'una nova recerca són les 36 que ara transcriu en aquesta publicació mallorquina.

D'aquestes, 33 van dirigides al folklorista, pedagog i filòleg Rossend Serra i Pagès (Barcelona, 1863-1929),² 2 són adreçades al novel·lista Narcís Oller i Moragues (Valls, 1846- Barcelona, 1930). La darrera, escrita en alemany, fou enviada a Johannes Fastenrath (Remscheid 1839- Colònia 1908), catalanòfil alemany, organitzador d'uns jocs florals a Colònia, sobre el qual, amb la col·laboració de Manuel Rovira, tenim en curs de transcripció el seu epistolari amb els principals representants de la Renaixença catalana.

Totes aquestes lletres provenen de l'Arxiu Històric de l'Ajuntament de Barcelona, "Ca l'Ardiaca". Es troben en els fons de correspondència dels respectius arxius personals de Rossend Serra, Narcís Oller i Johannes Fastenrath. Em cal agrair a Manuel Rovira, cap de l'arxiu, les facilitats donades per reproduir aquestes lletres.

Pel que fa als aspectes biogràfics i bibliogràfics d'Antoni Maria Alcover remeto al lector al pròleg del meu primer recull. Els criteris d'anotació i d'edició també són els mateixos. Mantinc la màxima fidelitat al text que conserva aspectes polèmics de l'època a l'entorn de la llengua. Conservo els mots subratllats, convertits, ara, en cursiva. Anoto quan ho crec convenient algunes cartes per arrodonir la informació sobre alguns aspectes de la seva vida o bé per concretar alguns aclariments de caire lingüístic. Ben sovint enquadro aquestes lletres amb les notícies que Alcover desgrana al *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* (BDLC)

¹ Pep VILA: "Lletres de mossèn A. M. Alcover i de F.B. Moll a Irene Rocas, corresponçal de l'Obra del Diccionari a Llofriu", *Randa*, 38, IV, 1996, 111-150.

² Amb motiu del seu traspàs, la revista ripollesa *Scriptorium* li dedicà un número extraordinari (Any VII, núm. LXXIV, febrer de 1929). Serra i Pagès per raons de treball i familiars estava molt lligat a la comarca del Ripollès on feia recerques sobre la figura del comte Amau.

Les cartes adreçades a Irene Rocas, publicades a RANDA, juntament amb les que avui dono a conèixer, un total de 92, constitueixen, doncs, un nou fons epistolar gens desdenyable sobre Antoni Maria Alcover. Darrerament hem llegit també *l'Epistolari Familiar* que, a cura de Gabriel Barceló, edita regularment *l'Escola Municipal de Mallorca* de Manacor. En conjunt, tots aquests documents són una nova font per conèixer millor la personalitat i la biografia³ de l'impulsor de l'Obra del Diccionari i gran folklorista.

LA CORRESPONDÈNCIA AMB ROSSEND SERRA I PAGES.

Les adreçades a Rossend Serra i Pagès constitueixen el bloc més complet. Ara per ara, és impossible consultar les que Serra li envià en justa correspondència. Les cartes que Alcover adreçà a Serra i Pagès abracen un període comprès entre novembre de 1901 a maig de 1925. La majoria, però, corresponen als anys 1901- 1907, època en què Alcover desplegà una gran activitat en l'obra del diccionari, en la redacció del BDLC, la primera revista de filologia espanyola, com a organitzador del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), etc. Val la pena de destriar les principals línies d'actuació, enumerar els temes essencials que surten en aquestes cartes, tots ben tractats en la biografia que li dedicà F.de B. Moll, i en treballs posteriors de Massot i Muntaner ja ressenyats en el primer bloc de cartes que vaig editar, enviades a Irene Rocas. Serra i Pagès que era vicepresident del Centre Excursionista de Catalunya té una participació molt activa en els treballs d'impressió i de difusió de la segona edició de la famosa "Lletra de Convit",⁴ de les tres lletres que en van sortir (núms. 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14), aspecte aquest molt poc conegut. Des de Barcelona, Serra i Pagès li procurà subscriptors per a l'obra del diccionari (18).

Tant Alcover com Serra i Pagès eren col·lectors i especialistes en temes de folklore i de rondallística. S'envien les respectives publicacions (9, 31). Alcover l'informa sovint dels plans de treball i de les impressions de les famoses rondalles (11,13,15,17,29). Serra i Pagès, que llavors era el promotor de la secció de folklore del Centre Excursionista de Catalunya (1904) i director des de 1906 de la "Biblioteca Folklorica Catalana", en col.laboració amb Ramon Miquel i Planas des de 1909, s'interessa sovint pels materials de literatura popular aplegats i editats a Mallorca, difícils de trobar a Barcelona: rondalles, refranys, el cançoner, les tradicions sobre el rei en Jaume, el llegendari popular català sobre el qual demana col.laboració a Alcover (2,4,18,22,30,33). Mossèn Alcover quan ve a Barcelona, visita sovint el Centre Excursionista de Catalunya on hi donà conferències sobre folklore balear (1,12,21,24,27).

Hi sovintegen les referències als treballs previs d'organització del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, la problemàtica sobre les qüestions de sintaxi que igualment el preocupaven, l'admissió i convit de congressistes representatius de tot el domini lingüístic català (19,20,21,25). Una altra empresa era la

³ Vegeu també la nova aportació de Gabriel JANER MANILA: *Com una rondalla. Els treballs i la vida de mossèn Alcover*, Palma de Mallorca, 1996, 160 pàgs. Janer Manila que ha pogut consultar papers inèdits sobre mossèn Alcover ens ofereix en aquest treball un perfil actualitzat de l'home i de la seva vasta obra. D'Alcover en volia destacar el gust i la seva capacitat de versificador, la facilitat amb què componia gloses i poemes de circumstàncies.

⁴ F.de B. MOLL: *Un home de combat*, Palma, 1962,58 i ss.

de buscar corresponsals fixos per a l'obra del diccionari (2). A la núm. 4 hi podem llegir notícies precises sobre les característiques que tindrà el nou diccionari: llengua, entrades dialectals, criteris ortogràfics, el valor de l'etimologia, els treballs interns d'organització del material, els terminis per a l'execució d'aquesta obra, etc. Alcover també s'interessava pels temes de gramàtica (13,15), alguns dels quals sortiren puntualment a les pàgines del Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana (BDLC). Afegi-m'hi també algunes informacions sobre les seves famoses eixides filològiques (8). Alcover era també representant i tresorer a Catalunya de la Societat Internacional de Dialectologia Romànica (31).

En l'epistolari d'Alcover ja conegut, hi sovintegen les crítiques al nacionalistes catalans per la seva posició política, als quals considera afrancesats; els tracta com els seus principals enemics (26,33). Aquí torna a sortir l'home de combat. Hi ha també la seva adhesió a l'Assemblea Valencianista (28) organitzada en 1907 per l'entitat València Nova.

Al meu entendre, una de les cartes més interessants d'aquest recull, és la núm.16 en la qual Alcover confessa a Serra que treballa en un nou sistema ortogràfic per al català que serveixi de far per als qui volen escriure la nostra llengua sense dificultat, i no són filòlegs d'ofici. En síntesi es tractava de buscar un signe convencional, la lletra composta *ae* per representar la vocal neutra; de donar a la *ch* el valor fonètic de [k] i de representar *gu* per [g], model extret d'una possible tradició llatina. De fet és el que es fa en l'italià actual on la *ch* és com la *k* i la *gh* és *gu* (Alghero). Suposo que abandonà aquest sistema per inviable. És una llàstima que no coneguem l'opinió de Serra i Pagès sobre aquest assumpte, un home molt preocupat pels temes de llengua, com he pogut comprovar en els seus apunts, que també ensenyava i coneixia a fons la nostra gramàtica. Pel que fa a la representació de la vocal neutra aquest sistema només era vàlid per als parlants del català oriental on la *a* i la *e* en posició àtona es neutralitzen en el so que anomenem vocal neutra, amb alguns límits o excepcions.

LES LLETRES ADREÇADES A NARCIS OLLER I JOHANNES FASTENRATH⁵

Les dues cartes adreçades a Narcís Oller són més circumstancials. En la primera agraeix al novel·lista l'interès que ha mostrat pel seu llibre, *Questions de llengua i literatura catalana*,⁶ que ha escrit pels entusiastes i col·laboradors del diccionari, i no per refutar els articles que Menéndez Pidal va publicar a *El Imparcial* de Madrid, amb el títol de *Cataluña Bilingüe*.⁷ En la segona escrita en 1905, durant els preparatius del *Primer Congrés de la Llengua Catalana*, Alcover demana a Oller la seva adhesió a la filosofia del Congrés, encara que el novel·lista no sigui un tècnic o filòleg d'ofici.

En la que adreça a Johannes Fastenrath⁸ (Remscheid 1839-Colònia, 1908), sabem pel text que el catalanòfil i hispanista alemany, organitzador en 1899 d'uns jocs

⁵ Al *BDLC*, 4, de març de 1908, 39-40, Alcover redactà la necrològica de Fastenrath. Sabem per aquest escrit que en 1890 la seva dona fou erigida reina dels Jocs Florals de Barcelona.

⁶ Antoni M. ALCOVER: *Questions de llengua i literatura catalana*, Palma, 1903. [Separata de les pàgines 209-560 del *BDLC*, volum I].

⁷ *BDLC*, I, núm. 15, abril-octubre de 1903.

⁸ Vegeu aquests dos articles d'una producció més extensa, encara no sistematitzada: Johannes FASTENRATH: "Las relaciones de Colònia ab Espanya", *La Veu de Catalunya*, 17-1-1892, núm.3, 26-28;

florals a Colònia, havia rebut una lletra anterior en la qual l'havien fet congressista honorari del *Primer Congrès Internacional de Llengua Catalana*.⁹ Fastenraht sol·licita a Alcover un poema per a uns jocs florals de Colònia que se celebren en honor a santa Elisabet d'Hongria. El prevere mallorquí li confessa que ja no escriu poemes i que, en aquest aspecte, no pot complaure'l. Recordem que Gabriel Janer Manila en la seva biografia sobre Alcover, *Com una rondalla*, ja esmentada en aquestes pàgines, ens ha donat mostres dels seus quefers poètics. Alcover és autor d'uns quants poemes de circumstàncies gens desdenyables.

En un altre apartat de la carta, Alcover anuncia a Fastenrath els viatges que vol emprendre per Europa. Entre juliol i novembre de 1907 viatjarà per Alemanya, Àustria, França, Itàlia i Suïssa. En seu viatge per terres germàniques vol conèixer de primera mà les escoles de filologia romànica d'aquell país, que en aquell moment eren capdevanteres a Europa. Necessitava aprendre bé l'alemany per poder ampliar, en aquest país, estudis de lingüística romànica i de dialectologia al costat del seu gran amic i mestre Bernard Schädel.¹⁰ Sabem per l'article de Moll, que el lingüista alemany, des de molt abans, ja l'havia convidat a fer aquest viatge. Alcover, però, no es va comprometre fins que es va acabar el Primer Congrès Internacional de Llengua Catalana. Sobre el seu viatge a Alemanya en 1907, vegeu el vol.V del BDLC.¹¹

Com que no conec l'idioma alemany, faig constar públicament el meu agraïment a l'amic Josep Murgades que ha tingut cura de la transcripció del document original alemany, i de la seva traducció literal al català. Ho podeu llegir a la fi de l'epistolari.

Textos

1.

Novembre 19 -[1]901. Lletre amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

Sr. D. Rosendo Serra y Pagés

Johannes FASTENRATH: "La Festa Catalana", *La Veu de Catalunya*, 6-5-1894, núm.18, pàg. 214. En aquest darrer explica el seu ideal sobre els Jocs Florals: *Los Jochs Florals son al meu pensar, la festa més característica, més hermosa, més poètica de la romàntica Espanya, lo triomf més brillant de la gaya ciencia, que enllaça a Catalunya ab los temps molt gloriosos dels trobadors y de la gentilesa y retrau la memòria del rey d'Aragó, Joan II, la simpática figura de Clemencia Isaura y una pléyade d'inspirats cantors que celebravan la pàtria, la fe y l'amor [...] Lo renaxement dels Jochs Florals en nostre segle es un fet de la més gran transcendència, duyt á terme per lo respecte al passat y per l'amor inextingible á la poesia que es y será sempre l'ideal de la humanitat. Quan en 1890 vinguí en companyia de ma esposa als Jochs de la Ciutat Comtal, la Llotja adornada ab las banderas catalanas se'm figurava un temple grandió, tenint per sacerdots los poetas...*(Colònia, 30 d'abril de 1894). "La Festa Catalana", *La Veu de Catalunya*, 6-5-1894, núm.18, pàg.214.

Fastenrath fou autor de la *Katalanische Troubadoure der Gegenwart*, Leipzig, 1890. En 1900 donà a conèixer un *Florilegi de poetes catalans moderns*, Colònia, 1900).

⁹ Francesc de B. MOLL: *Un home de combat*, 77.

¹⁰ Francesc de B. MOLL: "Bernat Schädel i els inicis de la lingüística catalana", *Aspectes Marginals d'un home de combat*, Barcelona, 1983, 49-67.

També *BDLC*, II, 1905, 193-195.

¹¹ Vegeu també la nova edició d'aquesta excursió filològica i turística a Antoni M. Alcover: *Viatge a Alemanya i altres nacions*, Barcelona 1996, a cura de Margalida Pons. Alcover en la carta adreçada a Fastenrath li confessa que quan arribi a Colònia el trucarà perquè li faci de guia i li mostri els encants de la ciutat, però no he trobat rastres d'aquest encontre en la relació del viatge.

Molt senyor meu: rebuda la seva de dia 8, contest que com la setmana qui ve, si Deu ho vol, vendré a Barcelona per un parell de dies, y cont visitar el " Centre Excursionista de Catalunya", allà ens porem veure y li contestaré de paraula a tot lo que me demana en la seva.

Me regonega per son amich, servidor y capellá que li besa les mans.

Antoni Ma. Alcover Pre. Vicari General de Mallorca

2.

Desembre 30 - 12-[1]901. Tarja postal escrita per les dues cares. ANTONI MARIA ALCOVER, PRE. Vicari General de Mallorca.

Amich del cor: rebuda la seva de 23 del corrent. Enhorabona pel el càrrech obtingut de Vice-President del Centre Excursionista. Lletres de Convit n'hi envii deu. No n'hi envii més perquè vostés en l'edició que van fer en tendrán a voler, y jo ja les he fetes ben avall; pronte no en tendré. Die 27 sortí de Mallorca l'exemplar de la Llettra corretgit per la espressada edició. ¡ Que corretgesquen be les proves per amor de Deu, y conservin la ortografia no perque la cregui perfecta, sinó perque obeeix a un sistema adoptat y he de esser consequent.

Li agraesch de tot cor lo qu'ha fet amb lo catalanista de Cerdanya Ciuffo.¹² Aquests dies cont escriure-li, anomenatlo corresponsal d'Alguer.

El Butlletí del Diccionari está a punt de sortir. Ja ho crec qu' el rebrá vosté. El seu núm. com a colaborador es 527.

Obres de folk-lore s'en han publicades poques. Jo cercaré la que me cita de música popular de en Noguera¹³ y le hi enviaré. També li enviaré els plechs d'una altre col.lecció de rondayes que feu l'Arxiduch d'Austria D. Lluís Salvador,¹⁴ incompleta com veurá. Fora d'això y de les meves rondayes no sé que hi haja mes llibres de tal ram. Li fas a sebre que dins poch mesos tendré llest y impres un nou tom de rondayes o tradicions mallorquines o prehistòriques d'un caràcter especial, y tendré molt de gust de dedicarnhi un exemplar.

Vosté no ha de demanar dispensa de res que me comàn. Ja sap que se pot dirigir a mi per tot lo que li ocorrega. Massa agrait li estich per les moltes atencions amb que m'honrà durant la meva estada a Barcelona. May podré pagar lo que vostés feren per mi.

Mils de comandassions a tots els bons amichs del Centre Escursionista. ¡A treballar per la Patria!

3.

Particular. Jener 13 [1] 902. Llettra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*

D. Rossendo Serra y Pagés

Amich estimat; mon amich del cor. En Felix Escales,¹⁵ company de causa de grans esperances, li entregará aquella memoria de l'amich Noguera, sobre cants y tonades populars mallorquins, que li vaig promete.

¹² Antoni Ciuffo [pseudònim Ramon Clavellet] (Sàsser, 1879- Barcelona 1911) Poeta i estudiós que visqué un temps a l'Alguer. En 1906 assistí al Congrès Internacional de la Llengua Catalana. Fou corresponsal d'Alcover a Sardenya. En 1908 fundà el periòdic *La Sardenya Catalana*: *BDLC*, I, 50-52. CIUFO va presentar al *Primer Congrès...* una comunicació: "Influència de l'italià y diferents dialectes sards en l'alguerés", 170 i ss.

¹³ Pau Noguera i Ripoll, àlies Cerol (Sòller, 1781-1868). Glossador molt popular a les Illes. Compositor de poesies publicades el 1900 a Sòller per mossèn Josep Rullan.

¹⁴ Würzburg und Leipzig, Leo Woert, 1895, 2 volums.

¹⁵ *BDLC*, I, 187.

Y l'edició de la *Lletra de Convit* ¿com la tenen? Que hi fassen via que ja no mes m'en queden unes noranta y continuament m'en demanen de diferents punts de Catalunya. A veure si pronte la tenen llesta per porer satisfer les demandes que venguen.

Per amor de Déu que corregequen be les proves, y, si fos possible enviarmen una de prova, los ho agrairia de tot cor.

Comandacions a D. Ramón Picó¹⁶ y a tots els amichs del Centre Excursionista.

No hi veig de feynes per lo de la Curia y sobre tot lo del Diccionari. Lo que necessit, que Deu me conserv la salut.

Son afectíssim Antoni Ma Alcover, pre.

4.

Particular. Torre Nova¹⁷ (St. Llorens des Cardessar). 10 febrer [1] 902. Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*

A. D. Rossent Serra y Pagés

Amich estimat: rebuda la seva coral del dia 5, contest d'aquí, d'aquesta possessió o masía aont està¹⁸ la meva familia, amb la qual pas aquests derrers dies (Carnaval). Dia 12 m'en tornaré a Palma.

Molt de greu me sap de l'indisposició que me diu que té a la ma. Deu fassa que pronte estiga sá y bó.

¿Si es convenient la col·laboració de les dones? Ja ho crech que sí. Les que vostè 'ns envia no son les primeres de la llista de col·laboradors, aont figuren des de el principi Emilia Sureda¹⁹ y Dª Maria Antonia Salvà,²⁰ poetises mallorquines, de cap de brot. Benvingudes sien les que vostè 'ns envia, y que no sien les darreres.

En esser a Palma li faré remetre el núm, ler del Bolletí.²¹ Me consta que li feren la faixa, perquè la'm mostraren. Segons veig no arribá, no sé per que.

Milions de gracies per l'anomenament de Delegat del Centre Excursionista. No sé com pagarlos tanta benevolencia.

Sobre l'edició de la *Lletra de Convit* vaig a proposarli una cosa. ¿ 250 pessetes per 400 exemplars? Es moltet. A Mallorca ho fan a més bon preu. Els 2000 exemplars no mes m'en costaren 488. A mi ja no m'en queden 80 exemplars y continuament m'en demanen. Si vostés no més en volen fer 400 exemplars, amb los compromisos que tendrán, pronte estarán repartits y seran poquets els que me puguen donar. Vetaqui la proposició que les present a vostés: ¿Me volen vostès donar les 250 pessetes y aquí farem una altra edició de 2000 y los n'enviarem a vostés els 400 exemplars o més que necessiten? Es un favor que los demán, y que los agrairia de tot cor. Desig contestació pronte porque la cosa urgeix.

Ara vaig a contestar a les seves preguntes. 1a. ¿"El diccionari²² estarà en mallorquí, en catalá?" Contest: estarà, es el dir, trop qu'ha d'estar en catalá, no el qu'es parla a Barcelona, sinó a.n aquelles encontrades mes exentes de l'influencia castellana, prenent per norma els grans prosistes catalans dels sigles XIV, XV y XVI.

2a. "Hi haurá els termes comarcals?" Ja ho crech que sí, tots els què poguem atrapar. Hi tendrán dret de ciutadania totes les locucions que s'usen dins qualsevol territori de Catalunya, Rosselló, Balears y Valencia que no sia importació exòtica, forastera, bordissenca.

16 Ramon Picó i Campamar (Pollença, 1848-Barcelona 1916). Poeta i autor dramàtic que des de molt jove fixà la seva residència a Barcelona, ciutat on sempre hi visqué. Entre 1900 i 1902 presidí el Centre Excursionista de Barcelona. Des de 1881 fou membre de l'Acadèmia de la Llengua Catalana.

17 Primer havia escrit 'Palma' i després ho ratllà.

18 Primer havia escrit 'viu' i després ho corretgí.

19 Emília Sureda (Ciutat de Mallorca, 1865-1904). Poetessa.

20 Maria Antònia Salvà (Ciutat de Mallorca, 1869- Lluçmajor, 1958). Poetessa i traductora amb amplis coneixements.

21 El primer volum va sortir el desembre de 1901.

22 *BDLC*, I, 35-39.

3a. "Quant calcul que durarán els treballs d'organització y quant porá comensar l'impressió?" Això, francament, no ho sé calcular. Dependeix de la molta o poca via qu'és fassa en la replega de materials. Replegades les paraules, això es, quant ja n'hi haurà milenars de milenars de cèdules fetes, llavò convendrà comensar la redacció dels articles y aprofitament dels materials reunits.

4a. " Quin criteri's seguirá respecte a Ortografia?". El meu propòsit es proposar un sistema ortografich que estich ordenant, fundat damunt els que hi ha actualment y demunt els estudis formals que hi ha fets (Pi Nonell, Fabra Grandia, Milá y Fontanals, T. Forteza) y els monuments escrits anteriors al segle XVII; y aquest sistema proposarlo a-n els col·laboradors, y l'escullirà qui vulla, y aquells que no l'acceptarán perque en tenguen un altre, los será respectat el seu. Part meua no vendrà cap discòrdia per qüestions ortografiques. Hi estich ben determinat. ¡ Fora imposicions de cap classe! Ara, naturalment, així com jo respect la llibertat dels altres, vull que'm respecten la meua de tenir el sistema què'm sembli més acceptable.

5a." ¿Hi haurà etimologies? ". Ja ho crec que sí, totes les que trobem, totes les que sebrem. Ben clar ho diu la Lletra de convit a la pàg. 46

Sobre la *Memoria* de les cançons balears d'en Noguera,²³ li he de dir que fa mes d'un mes que les hi vaig enviar p'En Felix Escalas,²⁴ estudiant de Lleis, mallorquí (Carme.-24-ler) qui caplleua devers Barcelona, y que m'ha escrit que fa setmanes qu'el cerca a vosté, y no'l pot

Les Rondalles, aixó es, el tom 4 art²⁵ está enreret. En tornar de l'excursió de Primavera per Catalunya, comensarem l'impressió. Fins llevò tampoch no poré acabar l'altre tom de Rondalles curtes de que li vaig parlar. Tench devers 110 pàgines impreses y me'n falten altres tantes. La Gramática no la poré fer fins qu'haja acabada l'excursió per tot el territori catalá,

Els treballs d'organització de l'Obra del Diccionari (Bolletí, constitució de corresponsals, contestació als sens nombre de cartes que rep de per tot) y la fonètica o sistema ortogràfich qu'estich preparant, y llavò las atencions dels meu càrrech (Vicaria General)²⁶ no m'han deixat fer casi res de Rondalles.

Li fas a sebre que devers die 20 d'aquest mes vendré a Barcelona,²⁷ si Deu ho vol, per donar més impuls a-n els treballs del Diccionari.

Comandassions a tots, els amichs del Centre Excursionista, Ateneu y demés.

Son afectíssim Antoni Ma. Alcover, pre.

5.

Particular. Palma, 16 febrer [1] 902. Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*

A Rossent Serra y Pagés

Amich estimat: rebuda la seva targeta postal de dia 12. Gracies a Deu que ha rebuda la meua carta, perque mon dols amich en Felix Escalas, que té l'Estudi d'en Noguera sobre Cançons Mallorquines, m'escriu que no le hi ha pogut entregar perque vosté no viu a-n el Passeig de l'Aduana, 1.

Si no es possible allò que los proposava de l'edició de la Lletra de Convit, veam si será possible una altra cosa y es que tirassen 800 exemplars a conte meu y jo los pagaria,

²³ A. NOGUERA: *Memòria sobre los cantos, bailes y tocatas populares de la Isla de Mallorca*, Barcelona, 1893.

²⁴ Fèlix Escalas i Chamení (1880-1972). Economista i polític mallorquí. En el llibre de F. DE B. MOLL: *Aspectes marginals...* en el qual hi ha editat l'epistolari de Miquel Costa i Llobera amb Alcover, llegim que el poeta mallorquí pensà en Fèlix Escalas com a corresponsal mallorquí de la revista catalana *Montserrat*, carta 48, 143.

²⁵ El volum quart va sortir publicat per la Tipografia Sanjuan de Palma, en 1904.

²⁶ El 27-6-1898 el bisbe Campins el va anomenar Vicari General.

²⁷ *BDLC*, I, 62.

aprofitant, com se suposa, la composició de vostès. Demani a l'impresor que voldria de 800 exemplars mes, y n'ho escriga vosté o me pos un telegrama, y jo li contestaré tot d'una.

Comandassions a tots els amichs del Diccioniari.

Son afectíssim Antoni Maria Alcover, pre.

6.

Particular. Palma, 3 mars [1] 902. Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

A D. Rossent Serra y Pagés

Amich estimat: fa setmanes que li vaig escriure, dient-li que m'enviàs a dir per quin preu me voldrien tirar 800 exemplars de la Lletra de Convit en la edició que fan vostés. Com no he tenguda contestació, y m'interessa saberho,²⁸ si el preu es mòdich pot comanar dits 800 eczemplars y ja me dirá que es que valen.

Dissapte cont esser a Barcelona.

Son afectíssim Antoni Ma Alcover, Pre.

7.

Particular. Palma, mars 21 [1] 902. Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

A D. Rossent Serra y Pagés

Amich estimat: Com no'ns tornárem veure, no li vaig poder dir per amor de Déu,²⁹ que fessen via a la tirada de la Lletra de Convit perquè ja no'n tench per enviar a molts que m'en demanen, y ja veu qu'axò es un entrebanch gros per l'obra del Diccioniari, ja que hi ja qu'aprofitar l'entusiasme y no dexarlo refredar.

Per tal motiu li demán per amor de Deu que doni pressa a l'impresor, y que tot d'una que benga eczemplars, que m'en envii per jo porer satisfer les demades que'm fan.

Comandassions a tots els amichs, y especiament a les seves aprofitades dexebles de folk-lore catalá.

Son afectíssim Antoni Ma Alcover, pre.

8.

Particular. Abril 6 [1] 902. Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

A D. Rossent Serra y Pagés

Passeig Aduana, 1, 2on.

Amich estimat: he rebudes la seva de 29 del passat y les 800 Lletres de convit. En passar jo per Barcelona a primers de Maig, ja aclarirem contes.

!Que li vage bé aquex discurs presidencial!³⁰ Ja es segur que se lluirà! Les Lletres de convit m'agraden debò.

Diga a les seves dexebles del saber tradicional popular que no tenen motiu per estar disgustades, sino satisfetes. Som estat deu anys catedràtich y ja tench una mica d'esperiencia per apreciar les contestacions en càtedra. Les d'elles me feren molt bona impressió. Agraesch les comandassions que m'envien y els ho redobl.

A son temps rebí la carta pel el Sr. Noguera y le hi vaig remetre tot d'una. Rebut els 8 timbres de 25, y gracies.

²⁸ Abans havia escrit 'sebreu' i després ho ratllà.

²⁹ 'Per amor de Déu que' figura escrit a l'interlineat.

³⁰ *Novel·lística popular. Discurs presidencial.*: Barcelona, Centre Excursionista de Catalunya, Barcelona, 1902, 8°, 54 pàgs.

Dimegres qui ve, si Deu ho vol, emprenc la peregrinació per el territori de la llengua catalana, comensant per Ivissa.³¹

Comandassions a tots els amichs

Son afectíssim

Antoni Ma. Alcover, pre.

P.S. Avui, dia 8, he rebuda seva targeta dia 5. Estich conforme, y repetesch lo metex. Demà m'embarch. En passar per Barcelona arretglarem allò de les 800 lletres.

9.

Palma 26 agost [1] 902. Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

A D. Rossendo Serra y Pagés

Amich estimat: milions de gracies per l'eczemplar de la seua *Rondallística*.³² Es una preciosidat tipogràfica y sobre tot folklòrica, que honra vosté en gran manera. Encara no he tengut temps de llegirla tota. Per lo qu'he vist, per lo que he ensaborit, puch dir que es cosa bona, bona. Endevant, amich benvolgut!

Supòs que está enterat de que endevant va, però de tot, l'obra del Diccionari. Figurese que de aquells 800 eczemplars de la Lletra de convit, que m'enviàren casi no m'en queden. De manera qu'un dels motius d'escriureli es per veure si ne'n porien enviar docents o trecents eczemplars més, pagant el seu import, com se suposa. Me crega que me farien un favor ben gros. Com vostès feren l'edició per fer anar avant axò del diccionari, y d'axò se tracta amb la meva proposició, per tal motiu es que m'atrevesch a ferla. Repetesch que'm farien un favor molt gran si l'acceptaven.

Com vaig esser a Barcelona a principis de Juny, vaig veure D. Ramon Picó y li vaig demanar que me digués que valien els eczemplars³³ de la Lletra de convit que m'havien enviats, y me digué que ja estava pagat tot, y que no hi pensás pus.

Però com a principis de Juliol el vaig tornar a veure, me digué que quant havia dit allò, havia patida una una equivocació, que havia presa una cosa per altra. Li vaig dir que no'n tengues mal de caps, y que me digués que pujava lo import de dites Lletres, y digué que m'ho enviaría a dir.

Ara, donchs, repetesch que m'ho envien a dir, y els enviaré els doblers, y afegesch que, si poren, m'envii docents o trescents mes eczemplars de dita Lletra y nota de lo que valen. Com a mi acudexen a demanar Lletres, per enviarlos llavò a vostès, es un inconvenient.

Li suplich de bell nou que fassan lo que puguen envers d'axò, y els ho agrairá de tot cor son afectíssim

Antoni Ma Alcover, pre.

10.

Palma, 5 setembre [1] 902. Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

A D. Rossendo Serra y Pagés

Amich estimat: aquesta setmana passada li vaig escriure demanantli si me porien enviar Lletres de convit de les 500 de l'edició que feren vostès. Com encara no he tenguda contestació, y ja me trop que me'n demanen de Lletres y no'n puch enviar perquè les hem acabades, torn a molestarlo a vosté demanantli que fassa favor de contestar si me en poren

³¹ *BDLC*, I, 81 i ss.

³² Crec que es tracta de la *Novel·lística popular*. Discurs presidencial, Barcelona, Centre Excursionista de Catalunya, Tipografia l'Avenç, 1902, 8, 54 pàgs.

³³ Havia començat a escriure 'ex...', però després ho ratllà.

enviar o no, per jo fer els meus contes. Li deia que si m'en porien enviar docentes y trecentes que les enviassen.

Si no pot esser tantes, que m'envien les que puguen a fi de donarnos temps per resoldre que feim.

Comandassions a tots els amichs

Son afectíssim

Antoni Ma. Alcover, Pre.

11.

Targeta postal. A. D. Rossendo Serra y Pagés. Paseo de la Aduana, 1,2º. Barcelona
Palma, 22 setembre [1]902

+

Amich estimat: rebuda la seua de dia 15, y rebudes també les 50 Lletres, n'hi don milions de gracies. Com he resolt fer una tercera edició,³⁴ amb aquestes 50 qu'ara tenim, porem passar una temporadeta. No importa que n'envien més. Repetesch que milions de gràcies.

Accept amb molt de gust l'invitació que'm fa per donar una conferencia a n- el Centre Escursionista. Ja ho crec que la donarem en esser a Barcelona!

El quart volum de Rondalles encara no está comensat perque de quefers de la Curia Eglesiastica y del Diccioniari y els viatges³⁵ que he fets, no m'han dexat fer-hi res. Me sembla que importa mes encarrilar y impulsar axò del Diccioniari. Si jo atench a tot y contest puntualment a les consultes que'm fan, que son moltes, els colaboradors s'animen y treballen. Aquesta es la carta que fa onze escrita avui a colaboradors del Diccioniari, y no sera la darrera. Sobre la gramatica, li diré que hi estich treballant, però com jo la vull donar documentada, no es cosa que se puga fer amb quatre grapades. A.n-el Bolletí cont publicarhi alguns estudis gramaticals.

Son afectíssim.

Antoni M.Alcover, Pre.

12.

Targeta postal. A. D. Rossendo Serra y Pagés. Centre Escursionista de Catalunya.
Paradís, 10, 2º. Barcelona

Palma, 6 gener [1]903

A D. Rossent Serra y Pagés

+

Amich estimat: dia 18 o 19 d'aquest mes, vindré, si Deu ho vol a Barcelona per estar-m'hi vuyt o nou dies per lo del Diccioniari. Ara porem tenir aquell aplech o conferencia sobre dita empresa a n-el Centre Escursionista per repartir aquelles Lletres de convit que fa tant de temps qu'esperen. Vostés vegem quin dia els ha de caure millor, y m'ho escriguen perque com n'he de donar d'altres de conferencies, me convé tenir el temps distribuit per aprofitarlo mes. Porem triar entre dia 19 y 26, axò es, un dels intermedis.

Aviat donchs, ens veurem, si Deu ho vol, y ja farem una bona conversada.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover.

13.

Targeta postal. A. D. Rossendo Serra y Pagés. Paseo de la Aduana, 1,2º^a. Barcelona

³⁴ BDLC, I, V (entre les pàgines 208-210).

³⁵ Antoni M. ALCOVER: *Impressions de viatge*. Folletí del Diario de Mallorca, Palma de Mallorca, 1902, 181 pàgs.

Palma, 15 gener [1]903
Sr. D. Rossent Serra y Pagés

+

Amich estimat: rebuda la seua de 22 del passat, la hi agraesch de tot cor. Sent molt que'l motiu de la seua tardansa en escriure siga estat el que indica. Les 246 pesetes de les Lletres de Convit dins poch temps les haurán rebudes. Escriuré a D. Alvar Verdaguer que li entregui les que tengue cobrades de suscripcions del Bolletí, y llavó li remetré lo que hi faltará. En venir jo a Barcelona, que serà per la primavera, si Déu ho vol tindré molt de gust de celebrar la conferencia a n. el Centre Escursionista. Fa temps que enviam el nostre Bolletí a n. el Centre que no rebem. Fassa³⁶ favor de veure si volen canvi o no, per sebre nosaltres que hem de fer. El quart volum de Rondalles y el quint y el sisé, si no son sortits es perque les feynes del Diccionari no m'ho han permès. Dins breu temps confiy de comensar el tom 4 art. que esper tenir publicat el procsim estiu. En quant a gramatica catalana estich ordenat el text per la cátedra de català del seminari de Mallorca que será un compendi que sortirá, si Deu ho vol, dins aquest any de 1903. La gramatica general que tinch pensada es obra que demana quatre o cinc anys de feyna. La gramática de son Forteza³⁷ no esta publicada, sino impresa una part, y ara s'acaba d'imprimir. En haver-hi exemplars disponibles, n'hi enviaré un.

Son afectíssim, Antoni Mª Alcover, pre.

14.

Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

Palma, 20 mars [1]903
Sr. D. Rossent Serra y Pagés

+

Amich estimat: fassa favor de passar per la Residencia dels Jesuites, Lauria, 21, y demanar el P. Simó. Aquest li entregarà 246 pessetes dels 800 eczemplars de la Lletra de Convit. Li diga vostè qui és, qu'ell ja está enterat.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, Pre.

15.

Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

Palma, 8 abril [1]903
A. D. Rossent Serra y Pagés

Amich estimat: rebuda la seua de ler del corrent, la hi agraesch. Estich segur de que li agradarà la Gramatica d'En Forteza.

Els meus contes son de publicar enguany meteix un compendi de Gramatica com a text de la Catedra de llengua nostra que hi ha a n-el seminari de Mallorca, y tendré molt de gust de dedicarn'hi un eczemplar. També cont fer molta de via a n.el T.IV de les Rondayes. Lo que hi ha que'un no es mes qu'un, y no pot fer tot lo que voldria.

³⁶ Fassa favor: abans havia escrit 'si no 'i després ho ratllà.

³⁷ Palma, Escola Tipogràfica Provincial, 1915. Conté un pròleg de Mossèn Alcover. Vegeu també el seu opuscle, *A la bona memoria d'En Tomàs Forteza, Mestre en Gay Saber, eminent filòlech y benemerit de la llengua catalana, mort die XXI de maig de l'any del Senyor MDCCCXCVIII*. Estampa de Sanjuan, 1898, en 4°, menor. Sobre les relacions de Tomàs Forteza amb el futur filòleg Alcover, vegeu Francesc de B. MOLL: *Un home...*, 56 i ss; Josep MASSOT I MUNTANER, "Feliu Sardà i Salvany a Mallorca (1871-1915)", *L'Església Mallorquina durant la Restauració*, Montserrat, 1992, 21-88.

French nota de lo que'm diu de l'Academia científica mercantil sobre'l diccionari. Fassa avinent a n- els acadèmichs o Junta que'ls estich molt agrait.

Comandassions a tots els amichs

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, pre.

16.

Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

Palma, 8 octubræ [1]903

Æ D. Rossent Serra y Pagæs

Æmich æstimat: ræbudæ læ seuæ dæ diæ 30 del pæssat, læ hi agrææsch dæ tot cor.

Las *Questions de llengua y literatura catalana*³⁸ læs he ænviadæs æn-Æn Mistral, æ n-Æn Morel-Fatio, Saroihandy y Cuervo de Paris, æ n-Æn Schädel dæ Wutemberg, y æn-æel Dr. Hewiger dæ Viænæ.³⁹

Æn cuant æ n- als chætælans, hæm fetæ unæ tiradæ rægular pær si, o æssænt suscriptors, volæn l'obræ.

Sápighæ chæ hæm comensadæ l'impræssió dæl tom cuart dæ læs *Rundayes*. Confiy dævers æl maig tænrilo æchæbat; y æbans n'hi tændré un altræ dæ trædicions locals dæ Mallorchæ, chæ tændré molt dæ gust d'ænvialæhi æn æstar llest.

Æl mætæx temps fas viæ a la Græmátichæ chætælænæ che ja dæ særvir dæ test dæ læ cátdædræ dæl Sæminari dæ Mællorchæ, y confiy dæ tænrilæ llestæ d'æchí æ un any, si Deu ho vol.

Æn la præsent cartæ li don unæ mostræ del sistemæ ortográfich chæ he concæbut pær fer possiblæ a n-æls chi no son filólæchs l'æscriuræ æn chætælá. Ædoptant p'æel so fosch dæ læ "a" y de la "e" átonæs æl signæ æ chæ'ls filólæchs ja usæn pær ræpræsentarlo, y posant æn lloch dæ " qu" la *ch* chæ tænim dins læ nostræ trædicíó literáriuæ y æn lloch de la *gu*(*guerra, seguir*), la *gh*, cualsævol pot æscriuræ æn chætælá sols mirant'shi unæ michæ. Sænsæ æchest sistemæ æls chi no son filólæchs, may porán distingir cuant han dæ posar *c* o *qu* o cuant han dæ posar *a* ð *e* átonæs.

¿Chæ li æsseblæ æchestæ ræformæ? Son æfæctíssim

Æntoni Mæ Ælcover, Præ.

17.

Targeta postal. A. D. Rossendo Serra y Pagés. Ateneo Barcelonés. Barcelona

Palma, 19 novembre [1]903

Sr. D. Rossent Serra y Pagés

+

Amich estimat: rebuda la seua de dia 10 del corrent, la hi agræsch de cor.

El volum de *tradicions mallorquines* sortirá ben aviat si la revista *Boletin de la Sociedad Arqueologica Luliana*,⁴⁰ aont surten, feya mes via en publicarles, ja que'aprofitam la composició per ferne tirada a part. Me sembla que entre Febrer y mars vinents, si Déu ho vol, sortirá el volum, y el IV de *Rundayes*, entre maig y juny. Aquell sistema ortográfich de que li parlava, devant les observacions que'ls amichs me fan, el moderaré moltet. Hi ha que evitar l'escull de l'ortografia merament fonètica y el de la merament etimológica: *Hic labor, hic opus*. En venir ja a Barcelona, que será, si Deu ho vol, passat Nadal, ja 'n parlarem d'això, y d'altres coses. Em sebre eçzacte el dia de la meva vinguda ja le hi escriuré per lo del Centre Escursionista. Será dins el gener o dins el febrer. Comendacions a tots els amichs,

38 Francesc de B. MOLL: *Un home...*, 63 i ss.

39 *BDLC*, I, 570 i ss.

40 *BSAL*, VII-XII. En 1909 sortí com a volum V de l'*Aplech de Rondaias Mallorquines d'En Jordi des Recó*.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

18.

Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

Palma, 25 feber [1]904

A D. Rossent Serra y Pagès

Amich estimat: ham rabuda la seua postal del dia 20, y li agraim de bon cor lo que'm diu. Lo que indica dels noms d' animals y aucells y pexos está molt bé y ja n'hi ha molts que hi treballen, però hu tornaré recomanar. Axò es més cosa del diccionari que de la sintacsis, com vostè molt bé comprendrà.

Mil gràcies de tots aquells subscriptors novells. Dimars metex(dia 23) ja'ls enviàrem la col.lecció a cada un.

Endevant, amich benvolgut, y l'enhorabona de les conferencies que veig dona a n-el Centre Escursionista sobre història de la nostra llengua. De refranchs mallorquins no n'hi publicada cap col.leció.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, Pre.

19.

Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

Palma, 26 mars [1]904

A D. Rossent Serra y Pagès

Amich estimat: la meua derrera estada a Barcelona⁴¹ va esser massa curta y no'l vaig porer veure. Justament l'amich en Jaume Algarra y Postius⁴² se descuydá d'avisarlo a vostè per una reunió que tenguérem per tractar del Congrès de Sintacsis.⁴³ Vostè fou una de les primeres persones amb-e qui vaig pensar per la Junta Organisadora, y semblá bé a tots els amichs a n-e qui ho vaig consultá. N'Algarra s'encarregá d'avisar aquells amb qui havíem pensat per dita Junta, y li passá per alt dir res a vostè. Que le hi perdón y 'ns ho perdoni a tots. Ara l'avisarán si no l'han avisat ja, y esper que no'ns ha de mancar la seua coperació tot entusiasta.

Que pensi vostè en temes de sintacsis que's porien discutir en dit Congrès, y que'ls-e diga a sos companys de Comissió, perque ara estam amb axò. Jo n'enviaré una llista a n-els P. Nonell, Moss. Grandia, En Pompeu Fabra, y a altres.

Lo que importa es treballar de valent per la nostra benvolguda llengua.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

20.

Targeta postal. A n-En Rossent Serra y Pagès. Ateneo Barcelonés. Barcelona

Palma, 24 febrer [1]905

⁴¹ *BDLC*, II, pàg.19

⁴² Representant de la comissió administrativa al Primer Congrès Internacional de la Llengua Catalana. Vegeu les seves opinions a la memòria preliminar publicada en el volum del *Primer Congrès Internacional de la Llengua Catalana*, Barcelona, 1908, 68.

⁴³ El 25-1-19054 mossèn Alcover donà una conferència a l'Ateneu de Barcelona en la qual va exposar la necessitat de convocar un congrés de sintaxi. Rubió i Lluch va opinar que el congrés s'havia de dir "de la llengua catalana", encara que el tema de fons es dedicués a la problemàtica de la sintaxi. Francesc de B. MOLL: *Un home...*, 75 i ss.; *BDLC*, II, 22. Recordem que Antoni Maria Alcover va presentar al Primer Congrès Internacional de la Llengua Catalana la comunicació "La llengua catalana té sintacsis propia", 350 i ss.

+

Amich estimat: he rebuda la seua de dia 20, y la hi agraesch coralment. Me fa ben content dientme qu'está disposat a treballar en lo del Congrès. Ja hu esperava. En quant a n-els *Temes* els *compromesos* d'alguna manera son el 3r., 4t, el de Prosòdia y el 24e, o siga el darrer. ¿Que si n'hi poreu afegir de nous? Ja hu crec que sí; ja ho indica la *Circular*. En quant a n.el de Fonètica des d'ara pot quedar a conte del Sr. Arteaga⁴⁴ o de vostè. Vostès s'en avenguin. Y a n.el Sr. Arteaga el saludi de part meua ben coralment, y li diga que em conti entre sos amichs y admirador y que'm consideraré molt honrat amb la seva cooperació. Estich molt esperansat amb axò del Congrès; crech qu'ha s'esser un bon revulsiu, un gran esperò per despartir gent y ferlos comprendre que ja passa d'hora de redimir la nostra llengua de l'esclavatge infamant aony l'han posada les ingerencies forasteres y la dexadesa de sos fills.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, Pre.

21.

Targeta postal. A n-En Rossend Serra y Pagés. Ateneu Barcelonès. Barcelona
Palma, 24 janer [1]906

+

Amich estimat: he rebuda la seua de dia 17. Li agraesch el condol per la mort de mon pare, al cel sia.- Vostè retirat de la vida activa del catalanisme? Axò sí que no hu admet. May ens hems de retirar de la causa de la Pàtria. Axò es lo que voldrien els nostres inimichs que tots ens retirássem. Mil mercès de la propaganda que fa a favor del congrès. Estich ben content de lo que'm diu d'En Ramón Miquel y Planes. Supòs que vostè no admet que'l relatiu *qui*⁴⁵ tinga ni haja tingut may en catalá. El *quin, quina* en lloch del *cuyo* castellá és un barbarisme que solla l'actual literatura catalana. He rebut el llibre d'en Miquel y Planes,⁴⁶ y li escrich. Lo que'm diu de l'amich Arteaga m'umpl de satisfació. Li doni l'enhorabona de part meua. Si té material per tres conferències, veja idó vostè quant els-e dona; parli a n-els del Centre Excursionista y s'entenga amb ells. A n-el Centre hem donades les altres. En haverles donades, llavó veurem lo que la publicació.- Aquelles tradicions mallorquines formen un volum d'unes 200 planes, aont n'hi falten unes quantes, y fins ara no he tengut temps d'enllestirles per l'estampa.

Son afectíssim. Antoni Mª Alcover, Pre.

22.

Targeta postal. A n-En Rossend Serra y Pagés. Ateneu Barcelonès. Barcelona
Palma, 21 febrer [1]906

+

Amich estimat: he rebuda la seua de dia 6, y la li agraesch amb tota la meua ánima! Com hi brilla l'afecte que'm professa! Gràcies a Déu, alló del coet no més va esser el renou y

44 J. ARTEAGA PEREIRA. En 1915 l'Institut d'Estudis Catalans li publicà un recull de *Textes catalans avec leur transcription phonétique*, ordenats y publicats per Pere Barnils. Arteaga va presentar al *Primer Congrès...* la comunicació: "Ullada general a la fonètica catalana. El seu caràcter propi dins la familia novo-llatina:", 445 i ss.

45 *BDLC*, VII, pàg.1. Sabem per l'epistolari editat per Moll, ja esmentat, entre Miquel Costa i Llobera i mossèn Alcover, que el primer volia presentar al *Primer Congrès...* una comunicació sobre l'ús dels relatius *qui* i *que* (carta 57, pàg.149).

46 Pot tractar-se del *Primer llibre d'exlibris d'en Triadó*. Text de R.M. Y PLANAS. Impremta José Borràs. Revista Ibérica de Ex-Libris, Barcelona, 1906. D'altra banda: MIQUEL I PLANAS presentà al *Primer Congrès Internacinal de la Llengua Catalana*, una comunicació: "els relatius 'que' i 'qui'", 322 i ss. Bonaventura RIERA I WEISSE defensà el tema IV del Congrès, "Relatiu possessiu català equivalent al llatí *cuius, quorum, quarum*", 115 i ss.

una mica de trastorn, sense cap conseqüència més que l'intensa manifestació de simpatia que'ls amichs com vostè m'han feta.- Respect lo que'm diu del retraiment, pero li prech que seguesca treballant per la santa causa de la Pàtria y la Llengua. Quant vinga a Barcelona, tindrè molt de gust de donar una conferència de folk-lore balear, si'ls-e convé. Encara no sé quant serà la vinguda. Tot d'una que surta el nou llibre de tradicions, n'hi enviaré un. Si no'l reb, m'hi fassa pensar. Comandacions a l'amich Arteaga. Servis fort y endevant sempre!

Son afectisim
Antoni Mª Alcover, Pre.

23.

Targeta postal. Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Congrés Internacional de la Llengua Catalana. MCMVI. Sr. D. Rossend Serra y Pagès. Ateneu Barcelonès. Barcelona

Palma, 15 setembre [1]906

+

Amich estimat: mil gràcies de la postal de 30 del passat, aont me feya avinent el descuyt qu'haviem comés respecte del tema del nostre bon amich En R.Miquel y Planes. Ja está subsanat y li he escrit a ell, donantli una satisfacció. Sí que m'en ha sabut de greu de tal descuyt!

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, Pre.
Congrés Int. de la Llengua Catalana. Alt de Sant Pere, 2,2^a. Barcelona

24.

Targeta postal. A D. Rossend Serra y Pagés. Ateneu Barcelonès. Barcelona

Palma, 22 setembre [1]906

+

Amich estimat: he rebuda la seua postal de dia 14 del corrent. Ella'm fa veure qu'encara no havia vista la que jo aquells dies li vatx enviar, contestant a la que vatx rebre a Olot. Supòs que ja li deu esser arribada. Lo d'En Miquel y Planes está arreglat; demunt el Bolletí d'agost-setembre⁴⁷ sortirà la declaració.

Jo, en acabarse'l Congrés, hauré de tornar a Mallorca. Si entre'l acabament del Congrés y el dia d'enbarcarme hi ha lloch per la Conferencia de Folk-lore, la donaré gustós, axò es, podré lletgir unes quantes tradicions mallorquines y fer-hi algunes observacions.

Sembla que si que arriba bé el Congrés. Deu ho fassa!!.

Comandacions a en-els amichs

Son afectisim
Antoni Mª Alcover, Pre.

25.

Targeta postal. Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Congrés Internacional de la Llengua Catalana. MCMVI. Sr. D. Rossend Serra y Pagés. Ateneu Barcelonès. Barcelona

Palma, 26 setembre [1]906

+

Amich estimat: he rebuda la seua postal de 23. P'el Congrés de la Llengua ja hem convidats en Ciuffo y en Palomba.⁴⁸ Bo seria convidar més gent, pero hi hem d'anar alerta a

⁴⁷ BDLC, tom III, agost-setembre 1906, pàg.117.

⁴⁸ BDLC, III, pàg. 147. Joan PALOMBA va presentar al *Primer Congrés* una comunicació sobre "La gramàtica del dialecte modern alguerès", 168 i ss.

no quedar després en descobert. Alguer no es més qu'una vila, y tenim regions com el Rosselló, Vallespir, Conflent, Capzir y Cerdanya francesa, d'ont caldria haver representació. En tndrem de Rosselló, Conflent y Vallespir, segons esper. Tot axò suposa un gast gros, y no es cosa de fer mes que no podem. Axò es el meu sentit. Ara si'ls companys de la Junta organitzadora troben un'altra cosa, endevant.- ¿Que'es llástima que no vinguen portugueses? A mi'm digueren que'n venien. S'en cuydá de convidarlos En Massó y Torrents,⁴⁹ crech. Ho seria una llástima que no'n vingués cap.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, Pre.

Congrés Int. de la Llengua Catalana. Alt de Sant Pere, 2,2^a. Barcelona

26.

Targeta postal. A D. Rossend Serra y Pagès. Ateneu Barcelonès. Barcelona

Palma, 23 desembre [1]906

Amich estimat: vatx rebre la seua de 9 del corrent, y la hi agraesch coralment. El volum del Congrès va a comensarse. Tenim la cantitat necessària per fer-lo. Me sembla que será interessant. Es ver que hi haura estudis de primera.- Es una cosa ben estrambòtica axò d'en Brossa.⁵⁰ Es que dins la realitat hi ha devegadas les coses més inverosímils. Si'n Brossa's molestá de la conferència de vostè, que pensí lo que'ns molesta la seua. Té moltíssima raó vostè que'ls catalanistes avensats son afrancesats; mos volen treure de Madrid per capficarmos dins Paris. Es ben ver, tot llur radicalisme no passa de la Revolució Francesa, la gran inimiga de les nacionalitats modernes, obra de tants de sigles. Ventura que no hi ha que témer gran cosa d'ells mentres nosaltres ens defensem. Vostè ha de seguir la seua meritíssima creuada folk-lòrica sens por ni desmays. Endevant per Deu y per la Pàtria! Entitats a Mallorca per aquell canvi de fulles de folk-lore no'n vetx cap que oferesca garanties. Sacerdots joves que tractin aquell tema, poria esser si que'm trobássem. Jo hu miraré.

Li desitja unes Festes de Nadal Santes y alegres son afec.

Antoni Mª Alcover, Pre.

27.

Targeta postal. A D. Rossend Serra y Pagès. Ateneu Barcelonés. Barcelona

Palma, 30 janer [1]907

+

Amich estimat: si Deu ho vol, arribaré a Barcelona dia 4 del proper febrer, y hi seré fins dia 7 hora baxa. Si volen que doni la conferència de folk-lore mallorquí, poden combinar la cosa el dia que'ls-e vinga millor, y avisarm'ho a Ca'n Manso, la meva posada barcelonina.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, Pre.

28.

Targeta postal. A D. Rossend Serra y Pagès. Canuda. Ateneu Barcelonés. Barcelona

Palma, 14 juny [1]907

+

Amich estimat: vatx rebre la seua de 28 del passat y me trobá dins el llit a causa d'una mica de reumatich que m'hi ha tengut fins eir. Prou qu'estich enterat de l'Assamblea de

⁴⁹ Jaume Massó i Torrents (Barcelona, 1863- 1943).

⁵⁰ Jaume Brossa? (Sant Andreu de Palomar, 1869- Barcelona, 1919).

València.⁵¹ Ja vatx enviar la meua adhesió a n-el Dr. Barberá, fa setmanes, y vatx recomanar a alguns amich (sic) que s'adherissen. Un que jo hi volia enviar, ha hagut de sortir de Mallorca per una temporada llarga. Veurem si hi anirá qualcú. Bo es de veure que tal Assamblea es d'una gran trancedència y que tots els fills de la Pàtria li hem de fer costat.- Entidat aquí no n'hi ha cap, ara per ara, d'indicada.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, Pre

29.

Targeta postal. A D. Rossend Serra y Pagés. Ateneu Barcelonés. Barcelona
Desembre 17/[1]907. Palma

+

Amich estimat: acab de rebre y de lletgir la seua del dia 15 del corrent y la hi agraesch.- La senyoreta que'm va recomanar la consider meritíssima y prou que m'agradaria que conseguís lo que desitja. Lo que hi ha que jo no conech aquex Sr. Silió més que de nom. Ara si ell, sense conèxerms personalment, havia de fer gran cas d'una carta meua, m'ho diga y li escriuré immediatament.

Ara cont acabar el tom V de les *Rundayes*.⁵² La falta de temps m'atura de fer moltes de coses.- En la Gramática y diccionari no m'atur my de ferhi feyna; lo que hi ha que tinch el pas molt curt y el camí es molt llarch. Hi sab medicina vostè a n- aquest mal?

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

30.

Targeta postal. A D. Rossend Serra y Pagés. Ateneu Barcelonès. Barcelona
Palma,9 abril [1]908

+

Amich estimat: he rebuda la seua de dia 6, y la hi agraesch. Respecte de tradicions del Rey En Jaume,⁵³ me vetx a n- el cas de contestarli que justament jo he pres aquest tema p'el Congrés Històrich y l'he anunciat a n-els Iniciadors. Jo me concretaré a les tradicions mallorquines. Si no fos axò, prou que'ls enviaria totes les que tench! El tom de dites tradicions no es sortit encara per falta de temps qu'he patida fins fa poch. Ara hi hé tornat fer via, y esper dexarho llest aquest estiu. Com surt a una revista mensual, no pot fer tota la vida que voldria.- Molt de greu me sap no poderli donar un'altra contestació!

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

31.

Targeta postal. A D. Rossend Serra i Pagés. Ateneu Barcelonés. Barcelona
Palma, 1 abril [1]909

+

⁵¹ La Primera Assemblea Regionalista Valenciana fou celebrada en 1907, tractant d'aconseguir un pacte solidari valencià. Nombrosos intel·lectuals catalans s'afegiren a aquesta celebració.

⁵² Antoni M. ALCOVER: *Rundayes*, Ciutat de Mallorca, 1909.

⁵³ *BDLC*, IV, pàgs. 1 i 2.

Amich estimat: com vostè figura dins la llista de socis adherits de la *Societat Internacional de Dialectologia Romànica*,⁵⁴ i jo som l'encarregat a Catalunya de cobrar les quotes i remetreles a l'Administrador de la Societat, li agrairia que m'enviàs la seua (10 pess.) de 1909, prestat per jo poderla enviar amb les altres a son destí.

Encara no m'han acabat d'estampar aquell volum de *Tradicions de Mallorca* que veste tant espera. Fa mes de 3 mesos que tenen els de l'impremta tot l'original. Es que, com surt damunt el Bolletí de l'Arqueològica, mensual, ha mester el seu temps.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, pre.

32.

Targeta postal. A D. Rossend Serra i Pagés. Girona, 65, 3er. Barcelona
Palma, 12 de febrer [1]913

+

Amich estimat: en mon poder la seua de 4 del corrent, que li agraeisc. Efectivament fou una greu desgracia la mort de N'Arteaga,⁵⁵ no sols per la seua familia, sinó per la filologia catalana.- S'hauríen de salvar els escrits que deixa aquell home meritíssim. Jo demá e parlaré an els companys de l'Institut, i ja li comunicaré lo que resolguem.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, pre.

33.

Targeta postal. A D. Rossend Serra i Pagés. Ateneu Barcelonés. Apartat de Correus, 97.- Barcelona

Ciutat de Mallorca 31 de maig, [1]925

Amich benvolgut:

+

Rebuda la seua apreciada de dia 7 ab els cartells adjunts pe'l *Llegendari Popular Catalá*, lo primer de tot li agraeisch la atenció d'escriure'm. Si que feya estona que no n'havia rebudes de lletres de Vd. Ab tota evidència ès una bona idea la del *Llegendari Catalá* que vostès se proposen. Lo gros ès que no fassa anys que estiga fet. Em una de tantes proves de la superficialitat de l'actual moviment catalanista. Si me'n han passades de coses a Catalunya i a Mallorca des que alsí la bandera del Diccionari! Desde l'any 1918 els meus pitjors inimichs son els catalanistes. Lo meu *Bolletí*, blanch de les ires y desprecis catalanistes,⁵⁶ té prou que fer de defensar l'*Obra del Diccionari*; no hi lleu consagrar-se a l'*Obra del Legendari* de Vostès, si be veig ab fonda simpatia tal *Llegendari*.- Demunt els diaris i periòdichs de Mallorca poch influencia tinch a causa de la guerra que els catalanistes mallorquins m'han feta i que fan. D'altra banda poca cosa poden replegar a Mallorca que jo no hu tenga replegat i en gran part publicat. La meua colecció de Rondayes Mallorquines té ja 8 toms, i ara sortirà lo tom IX i seguidament lo tom X, XI, XIII, etc. Les meues *Contarelles* (hi ha 2ª edició)⁵⁷ tot te costums mallorquines, poca cosa han deixada sense brodar i consignar. El moviment Catalanista m'ha tractat com si fos un criminal. Ell sufrirá les conseqüències.- Me dispensi, bon amich, la cruesa d'aquest mot de Lletra. Però jo dech la veritat mia an-els amichs com vostè.

Son afectíssim Antoni Mª Alcover, pre.

54 BDLIC, IV, pàg.320

55 BDLIC, VII, pàg.291. Sobre Josep Arteaga vegeu l'article de J. LLISTERRI: "Josep Maria Arteaga Pereira i l'Associació Fonètica Internacional", *Folia Phonetica*, I, 209-224.

X. LAMUELA i J. MURGADES: "Nou cartes de Pompeu Fabra", *Els Marges*, 9, any ?, 76.

56 Francesc de B. MOLL: *Un home...* Vegeu el capítol "De com la lluita es fa general en tots els fronts", 229 i ss.

57 Antoni M. ALCOVER: *Contarelles*, Ciutat de Mallorca, 1915.

Correspondència amb Narcís Oller

Núm. 2225.

1.

Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

Palma, 5 novembre,[1]903

A D. Narcís Oller

Amich estimat: rebuda la seua del dia 26, la hi agraesch de tot mon cor. Estich contentíssim de que les *Questions de llengua y de literatura catalana* li hagen feta tan bona impressió. El bon cor de vostè y l'efecte amb que m'honra li eczegeren el valor de la meua obra. Jo l'he escrita, no per la voluntat de triunfar d'en Menedez Pidal. Bo estava jo per perdre vuyt mesos per aquex senyor. L'he escrita p'els col·laboradors del Diccionari, p'els entusiastes de la vostra llengua, que m'interessen *infinítament* més que tots els castellanistes plegats.

Deu els il·lumin y els-e don idees millors que les qu'han tengudes fins ara. Amen.

Estich contentíssim de lo que'm diu de la secció de literatura de l'Ateneu Barcelonès.!

Quin reforç més granat que seré per l'obra del Diccionari!

Comandassions a n-els amichs

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, Pre.

2.

Targeta Postal. A n-En Narcís Oller. Rambla de Catalunya, 14,3^o. Barcelona

Palma, 25 mars,[1]905

Amich estimat: rebuda la seua de dia 16 del corrent, la li agraesch com també el condol que m'envia per la mort de mon pare, al cel sia.

En quant a n-el Congrés de la Llengua Catalana, encara que vostè per la seva excessiva modèstia se crega faltat de conexements tècnichs per pendrehi part activa, me crega, n'hi ha de prendre d'una manera o altra. El Congrés necessita més que tot admosfera, costat, entusiasme, propaganda, acceptació.

Si no pot fer altra cosa a causa del seu estat de salut o ocupacions, axò sempre ho porà fer y esper y estich seguríssim de que hu farà.

! Endevant sempre per Deu y per la Pàtria!

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, Pre.

Correspondència amb Johannes Fasteranth⁵⁸

1.

Lletra amb l'escut neogòtic de la *Vicaria Generalis Maioricensis*.

Particular

Palma, den 2ten Mai, [1]907

An den Dr. Johann Fastenrath.

Sehr geehrter Herr!

Ich empfang Ihren Brief von 13ten März, wo Sie Ihre Dankbarkeit für den Titel von *Congressista Honorari* unseres katalanischen Sprachkongress ausdrücken, der Ihnen von

⁵⁸ BDLC,IV, pàgs.39-40. Sobre el Dietari de l'eixida d'Alcover a Alemanya, vegeu el volum V (extraordinari) del BDLC.

Barcelona geschickt worden ist. Die schöne deutsche Uebersetzung einer katalanischen Gedichtsammlung, die Sie gegen 1885 herausgaben, that Sie dieses Titels höchst würdig und durchaus verdienstvoll.

Ausserst freut es mich, dass Sie den nächsten 5ten Mai Ihre das laufende Jahr der heiligen Elisabeth von Ungarnland gewidmete *Jochs Florals* abhalten.

Sie bieten mir ein Gedicht in Lob der bewunderungswürdigen Tugenden der heiligen Elisabeth. Vor vielen Jahren habe ich die Dichtkunst verlassen, weil ich baldigst erkannte, dass Gott mich zur Dichtkunst nicht berief. Infolgedessen kann ich keineswegs senden was Sie mir bieten. Glauben Sie mir, dass ich es von ganzem Herzen bedaure.

In kurzem reise ich aus Mallorca nach Paris und England ab, wo einen Monat bleiben werde, und dann nach Belgien und Deutschland werde ich gehen und einige Tage in Köln aufhalten, um Sie und Ihre Denkmäler zu besuchen.

Das Ziel meiner Reise nach Deutschland, die drei Monate fort dauern wird, ist mich mit der deutschen Sprache abzugeben, um die vielen bedeutenden hervorragenden deutschen philologischen Werke mit Fleiss erlernen zu können und sie für mein lexikographisches Unternehmen zu benutzen. Ich erkenne etwas die deutsche Grammatik; aber nur durch eine grosse Arbeit übersetze ich eine deutsche Schrift. Ich muss Deutsch geläufig lesen und es recht verstehen. Deswegen werde ich drei Monate in Deutschland bleiben.

Ich habe in der Universität Halle einen grossen Freund, den hervorragenden Sprachforscher Dr. B. Schädel, mit dem ich kaum ganze Zeit meiner Reise zubringen werde.

Als ich den Tag meiner Ankunft an Köln befestigt haben werde, werde ich es Ihnen schreiben.

Schon ist es genug. Verzeihen Sie mir die zahlreichen Fehler, die mir in diesem Brief ausgeglitten sind.

Mit hochachtungsvollem Gruss

Ihr ergebenster

Antonius Mª Alcover, priest

general Vikar von Mallorca

[Traducció de la carta de mossèn Antoni Maria Alcover a Johann Fastenrath, de 2-V-1907]

Palma, 2 de maig, 907

Al Dr. Johann Fastenrath.

Distingit senyor:

vaig rebre la seva carta del 13 de maig, en què m'expressava la seva gratitud pel títol de *Congressista Honorari* del nostre Congrés sobre la llengua catalana, i que li ha estat enviat per Barcelona. La bella traducció alemanya d'una col·lecció de poesies catalanes que vostè va publicar vers el 1885 l'ha fet altament digne d'aquest títol i completament mereixedor. M'alegra enormement que el proper 5 de maig faci de mantenidor dels Jocs Florals dedicats a Elisabet d'Hongria.

Em demana un poema en lloança de les admirables virtuts de santa Elisabet. Fa molts anys que vaig abandonar l'art de la poesia perquè aviat em vaig adonar que Déu no m'hi cridava. En conseqüència, no puc enviar-li de cap de les maneres el que em demana. Cregui que ho lamento de tot cor.

Aviat sortiré de Mallorca de viatge cap a París i Anglaterra, on restaré un mes, i després aniré cap a Bèlgica i Alemanya i passaré uns dies a Colònia, per visitar-lo a vostè i als seus monuments.

L'objectiu del meu viatge a Alemanya, que es prolongarà tres mesos, és el d'enfeinar-me amb la llengua alemanya, per poder aprendre amb aplicació les moltes obres filològiques alemanyes significatives i destacades, i utilitzar-les així per a la meva empresa lexicogràfica. Conec una mica la gramàtica alemanya; però només a còpia d'un gran treball tradueixo un escrit alemany. Haig de llegir alemany fluidament i entendre'l correctament. Per això passaré tres mesos a Alemanya.

Tinc a la Universitat de Halle un gran amic, el destacat lingüista Dr. B. Schädel, amb el qual m'estaré gairebé tot el temps del meu viatge.

Quan hauré fixat el dia de la meva arribada a Colònia ja li escriuré.
Ja n'hi ha prou. Disculpi les nombroses faltes que se m'hauran escapat en aquesta
carta.

Respectuosament, el seu devot
Antoni Mª Alcover, capellà
i vicari general de Mallorca
(Transcripció i traducció de Josep Murgades)

RESUM

Transcrivim i anotem un conjunt de 36 cartes que el lingüista i folklorista mallorquí Antoni Maria Alcover adreçà als escriptors Rossend Serra i Pagès, Narcís Oller i al catalanòfil alemany Johannes Fastenrath sobre temes de la seva especialitat. La majoria de cartes tracten aspectes relacionats amb la redacció del *Diccionari català, valencià, balear* (DCVB), els estudis de folklore, els preparatius del *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana* (1906). Les cartes publicades provenen de l'Arxiu Municipal de Barcelona (Ca l'Ardiaca).

ABSTRACT

We transcribe and register 36 letters written by Antoni Maria Alcover linguist and specialist in folklore born in Mallorca. He addressed these letters about topics on his speciality to the writers Rossend Serra i Pagès, Narcís Oller and the German Johannes Fastenrath, also specialist in Catalan studies. Most on these letters talk about aspects related to the editing of *Diccionari català, valencià, balear* (DCVB), folklore studies and the preparation of *First International Convention of Catalan Language* (1906). The published letters come from the municipal registry (Arxiu Municipal) in Barcelona, also known as Ca l'Ardiaca.